

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ

УДК 346.1

Камишанський В. І.,

vladkam39@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4220-8339,

Researcher ID: JDV-9858-2023

молодший науковий співробітник,

здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова

Національної академії наук України», м. Київ

ПРИНЦИПИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті розглянуто важливість визначення принципів зовнішньоекономічної політики в умовах цифрової трансформації. Здійснено аналіз і обґрунтування необхідності включення таких принципів до стратегії відповідної політики, оскільки вони визначають загальний напрямок дій країни в міжнародному економічному середовищі. Встановлено, що формулювання принципів зовнішньоекономічної політики в рамках міжнародних угод про цифрову торгівлю не є ефективним підходом, оскільки кожна країна має власні особливості та інтереси, які намагається лобіювати. Це може призвести до відмінностей підходів між країнами-партнерами відносно визначення правових засад зовнішньоекономічної політики та порушити ефективність реалізації такої політики на національному рівні.

На підставі зарубіжного досвіду запропоновано класифікацію принципів зовнішньоекономічної політики України. Зокрема обґрунтовано їх поділ на загальні (основні) принципи: національних інтересів, активного формування мультилатералізму, підтримки відкритої та регульованої торгівлі, надання пріоритету ключовим партнерам, стратегічної диверсифікація, сприяння екологічній та соціальній стійкості, підвищення рівня прозорості та участі, гнучкості та адаптивності, а також узгодженості з внутрішньою політикою. Аргументована доцільність чіткого визначення передумов, які є запорукою соціальної стійкості в рамках реалізації зовнішньоекономічної політики, та забезпечення балансу між ними є важливим завданням для успішної реалізації відповідного принципу в Україні.

Крім цього, запропоновано виокремити принцип інтеграції цифрової економіки як ключовий принцип зовнішньоекономічної політики в умовах цифровізації.

Дослідження робить важливий внесок у розуміння сучасних викликів і можливостей в галузі зовнішньоекономічної політики в умовах цифрової трансформації. Відомості, надані в статті, надають підстави для розробки ефективних стратегій розвитку країни в глобальному економічному середовищі. Напрями подальших досліджень можуть включати вивчення конкретних практичних кроків для реалізації та конкретизації змісту виокремлених принципів, а також їх впливу на міжнародні відносини та економічний розвиток країни.

Ключові слова: принципи, правові засади, зовнішньоекономічна політика, цифрова трансформація, соціальна та екологічна стійкість, угоди, захист прав людини.

Kamyshanskyi V. I.,

vladkam39@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4220-8339,

Researcher ID: JDV-9858-2023

Junior researcher, PhD student (Law),

SO «V. Mamutov Institute of economic and legal research of NAS of Ukraine», Kyiv

PRINCIPLES OF UKRAINE'S FOREIGN ECONOMIC POLICY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION: ECONOMIC AND LEGAL ASPECTS

Abstract. *The article explores the importance of defining principles of foreign economic policy in the context of digital transformation. An analysis is conducted, justifying the necessity of incorporating such principles into the strategy of relevant policies, as they determine the general direction of a country's actions in the international economic environment. It is established that formulation of such principles within the framework of digital trade agreements is not an effective approach, because each country possesses its own unique characteristics and interests, that it seeks to lobby for. This can lead to differences in approaches between partner countries in determining the legal framework of foreign economic policy and disrupt the effectiveness of the implementation of such policy at the national level.*

Drawing from international experience a classification of principles for Ukraine's foreign economic policy is proposed. This classification includes general (fundamental) principles such as national interests, active multilateralism, support for open and regulated trade, prioritizing key partners, strategic diversification, promotion of ecological and social sustainability, human rights protection, increased transparency and participation, flexibility and adaptability, as well as alignment with domestic policy. It is argued that a clear definition of the prerequisites for social sustainability in the implementation of foreign economic policy and ensuring a balance between them is an important task for the successful implementation of the relevant principle in Ukraine.

Furthermore, it is suggested to single out the principle of integrating the digital economy as a key principle of foreign economic policy in the context of digitalization.

The research makes a valuable contribution to understanding the contemporary challenges and opportunities in the field of foreign economic policy within the framework of digital transformation. The information provided in the article offers a basis for the development of effective strategies for the country's development in the global economic environment. Future research directions may include an examination of specific practical steps for implementing the highlighted principles and their impact on international relations and the country's economic development.

Key words: principles, legal framework, foreign economic policy, digital transformation, social and environmental sustainability, agreements, human rights protection.

JEL Classification: K 40

DOI: 10.32782/2616-7611-2023-14-06

Постановка проблеми. Цифрова трансформація, яка характеризується інтеграцією цифрових технологій у всі сфери економіки, започаткувала еру безпрецедентних змін. Вплив цих процесів на зовнішньоекономічну політику сучасних країн дедалі стає все більш відчутним та визначальним. У такому динамічному ландшафті необхідність реформування принципів відповідної політики набуває особливого значення. Вони повинні відповідати можливостям і викликам, які створює епоха цифрових технологій.

Слід зазначити, що в Україні до сьогодні не приділяється достатня увага відповідному питанню. Більше того, на рівні законодавства, зокрема стратегічних та концептуальних документів, відсутнє

чітке визначення принципів зовнішньоекономічної політики. Безперечно, їх можна віднайти та виокремити в різних нормативно-правових актах, присвячених деяким аспектам такої політики, або відповідної діяльності. Зокрема, стаття 11 Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» визначає засади, в тому числі зовнішньоекономічної політики, серед яких: забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі; підтримка розвитку торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами на засадах взаємної вигоди; забезпечення з метою

повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу інтеграції економіки України у світову економічну систему; розширення міжнародного співробітництва з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду в національну економіку в інтересах її реформування, модернізації та інноваційного розвитку. В свою чергу, статтею 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» закріплено принципи зовнішньоекономічної діяльності. Втім такі принципи не в повній мірі враховують особливості цифровізації зовнішніх економічних відносин. Водночас чітко їх розуміння, особливо в умовах цифрової трансформації та їх визначення на законодавчому рівні є важливим для: (1) інтеграції України у світовий простір, адже цифрова трансформація перетворює глобальну економіку; (2) забезпечення конкурентоспроможності; (3) захисту національних інтересів; (4) зміцнення міжнародного співробітництва; (5) прозорості і стабільності тощо. Іншими словами, чітко визначені принципи є важливою основою для розробки стратегії будь-якої політики. Вони мають відповідати викликам та вимогам часу та бути спрямованими на допомогу країні адаптуватися до нових реалій світової економіки, зокрема в умовах цифрової трансформації. Зазначене актуалізує проведення досліджень у відповідному напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі, як на міжнародному так і на національному рівні можна зустріти низку праць, в яких приділяється увага принципам цифровізації економіки країни [1; 2; 3, 70; 4] або визначаються принципи цифровізації зовнішньої торгівлі [5; 6].

Серед іншого, вчені досліджують принципи зовнішньоекономічної діяльності. Цікавою у відповідному напрямі є робота Завгороднього А. В. «Принципи зовнішньоекономічної діяльності: національні та регіональні виміри». Автор визначає 3 групи принципів такої діяльності: загальні (до яких віднесено науковість, системність і взаємовигідність), специфічні (які закріплені у відповідних міжнародних актах, зокрема Білій книзі Європейського Союзу, і є обов'язковими для виконання усіма державами, які їх підписали) та національні (закріплені у відповідних нормативних документах України). Крім цього, в роботі запропоновано групування принципів зовнішньоекономічної діяльності національного рівня: юридичної рівності та недискримінації, верховенства закону, свободи зовнішньоекономічного

підприємництва, суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів, захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [7].

Водночас комплексному дослідженню принципів зовнішньоекономічної політики в умовах цифрової трансформації не приділено достатньої уваги на науковому рівні. Це актуалізує проведення досліджень у відповідному напрямі.

Постановка завдання. Мета даної статті полягає у визначенні принципів зовнішньоекономічної політики України та особливостей їх реалізації в умовах цифрової трансформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національний досвід з визначення принципів цифрової трансформації зовнішньоекономічної політики може варіюватися від країни до країни. Деякі країни приділяють увагу цим аспектам в рамках міжнародних угод (Австралія, Сінгапур, Нова Зеландія, Чилі та інші), інші – у своїх стратегічних документах (Швейцарія). Однак, слід звернути увагу, що включення принципів зовнішньоекономічної політики до угод про цифрову торгівлю/економіку вдається недоцільним, оскільки кожна країна має свої унікальні особливості та інтереси, які вона намагатиметься захищати. Це може призвести до ситуації, коли принципи, які визначаються в угодах, будуть варіюватися від країни до країни, порушуючи єдність та ефективність зовнішньоекономічної політики України.

В даному контексті цікавим вдається досвід Швейцарської Конфедерації (Швейцарія). У своїй Стратегії зовнішньоекономічної політики країна визначає дев'ять принципів такої політики, серед них: (1) орієнтація на інтереси країни; (2) активне формування мультилатералізму; (3) відкрита та регульована торгівля; (4) пріоритетність ключових партнерів; (5) підвищення стійкості через диверсифікацію (створення оптимальних рамкових умов для диверсифікації ланцюгів постачання та вивчення потенціалу регіональних і багатосторонніх торговельних угод; пошук можливостей для міжнародного співробітництва у постачанні критично важливих товарів); (6) сприяння екологічній та соціальній стійкості (просування сталої торгівлі та глобальних стандартів захисту навколишнього середовища, прав людини та прав працівників, а також корпоративної соціальної відповідальності); (7) інтеграція цифрової економіки (сприяння вільному переміщенню

даних, не забуваючи при цьому про їхній захист та прагнення досягти згоди щодо регуляторних стандартів у цій сфері зі своїми основними торговельними партнерами); (8) підвищення прозорості та участі (реалізація прозорої зовнішньоекономічної політики, доступної для зацікавлених сторін; систематичне надання інформації про нові правила та угоди, а також звітності про свій регулярний обмін думками із зацікавленими сторонами); (9) узгодженість з внутрішньою політикою (вигоди для економіки країни завжди мають пріоритетне значення).

Аналіз вищезазначених принципів дозволяє дійти висновку про їх універсальний характер і застосовність в рамках реалізації ЗЕП в умовах цифрової трансформації. Хоча не всі з них прямо відображають її (цифрової трансформації) особливості. Між іншим слід зазначити, що досвід Швейцарії безумовно є цінним і актуальним для запровадження в Україні, адже країна залишається взірцем економічного розвитку навіть в умовах викликів, що обумовлені цифровою трансформацією економічних відносин. Було б доцільним, щоб імплементація таких принципів на національному рівні відбувалась з урахуванням вимог сучасності.

Загалом принципи (правила) реалізації тієї чи іншої політики, в тому числі і зовнішньоекономічної, формуються відповідно до її цілей та завдань. Зазвичай їх поділяють на загальні (базові) та спеціальні. Де до загальних відносяться принципи, які зберігають свій універсальний характер [8, 38]. Тобто вони залишаються своєрідною методологічною базою формування і реалізації зовнішньоекономічної політики незалежно від тих чи інших зовнішніх викликів. В свою чергу, спеціальні принципи зумовлюються режимом реалізації такої політики в конкретних умовах.

Приміряючи таку класифікацію до принципів зовнішньоекономічної політики Швейцарської Конфедерації, слід зазначити наступне. Зважаючи на, як вже було зазначено вище, їх універсальний характер можна запропонувати віднести такі принципи до загальних, за виключенням принципу «інтеграції цифрової економіки». Так, наприклад, за будь-яких зовнішніх викликів країна реалізує таку політику базуючись на власних економічних інтересах (принцип орієнтації на інтереси країни); на пошуку багатосторонніх рішень глобальних викликів і активній участі у просуванні та забезпеченні дотримання міжнародних правил і стандартів (принцип мультилатералізму); на просуванні відкритої, безбар'єрної

та регульованої торгівлі (принцип відкритої та регульованої торгівлі); пріоритетності ключових партнерів; сприянні сталому розвитку (принцип сприяння екологічній та соціальній стійкості) тощо. В свою чергу принцип «інтеграції цифрової економіки» вдається доцільним виділити, як ключовий спеціальний принцип зовнішньоекономічної політики в умовах цифрової трансформації, оскільки цифровізація впливає на всі її аспекти. Задля ефективного реагування на її (цифровізації) виклики виникає потреба в комплексному та узгодженому із ключовим принципом підході. Іншими словами принцип інтеграції цифрової економіки, як ключовий, впливає на парадигму загальних принципів реалізації зовнішньоекономічної політики, зокрема наповнює їх новим цифровим змістом.

Наочно цю тезу можна обґрунтувати на прикладі принципу сприяння екологічній та соціальній стійкості. Де стійкість розуміється як здатність не тільки протистояти викликам і справлятися з ними, але й проходити зміни стабільним, справедливим і демократичним способом [9]. Загалом відповідний принцип є наскрізним для цілей та заходів, передбачених у документі (Стратегії зовнішньоекономічної політики Швейцарії) [10]. А в контексті цифрової трансформації він набуває особливого значення.

Як відомо, процеси цифровізації, що полягають у інтеграції цифрових технологій у повсякденне життя, можуть не тільки сприяти у досягненні екологічної та соціальної стійкості [11], але й мати негативний вплив на неї в безпосередній спосіб. І це не лише потенційна загроза, а реальні наслідки, які країнам потрібно враховувати і намагатися попередити завчасно.

Щодо впливу цифрової трансформації на екологічну стійкість, слід зазначити наступне. Цифрова інфраструктура потребує великої кількості енергії, що призводить до викидів парникових газів та виснаження природних ресурсів, таких як вугілля та рідкісні метали, які використовуються для виробництва електроніки. За даними звіту Allianz [12] частка інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у глобальних викидах парникових газів становила від 1,8 до 2,8% у 2020 році. За звичайного сценарію, якщо припустити, що інтенсивність викидів від використання електроенергії залишиться незмінною, сектор ІКТ буде відповідальним за 830 млн тонн викидів CO₂ до 2030 року. І це ще не враховуючи бум криптовалют, таких як Bitcoin та Ethereum, які споживають до 240 терават-годин електроенергії на рік,

що більше, ніж річне споживання електроенергії в Австралії. Зважаючи на це, Європейська Комісія прагне зробити цифрову інфраструктуру та технології більш енерго- та ресурсоефективними, вводячи амбітні екостандарты та інновації, спрямовані на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище [13]. А в основу моделі економічного росту Європи покладено саме цифрову та «зелену» економіку [14; 15]. Багато країн світу, такі як Фінляндія [16] та Південна Корея [17; 18], активно впроваджують стратегії екологізації сектору ІКТ та цифровізації, враховуючи сталість розвитку та мінімізацію негативного впливу на довкілля. Такі приклади можуть слугувати для України джерелом натхнення та досвіду впровадження подібних стратегій.

Вдаючись до аналізу соціальної стійкості в контексті цифрової трансформації зовнішньоекономічної політики, слід зазначити, що даний принцип передбачає прагнення створити умови, за яких економічні та торговельні відносини сприяють сталому розвитку та соціальному благополуччю в країнах-партнерах. Це може включати заходи для покращення стандартів захисту навколишнього середовища, прав людини, трудових стандартів та інших аспектів соціальної відповідальності, зокрема бізнесу [19]. Крім цього, однією із передумов соціальної стійкості є кібербезпека, адже розвиток цифрових технологій супроводжується збільшеним ризиком кіберзагроз [20] та порушень приватності, що може вплинути на безпеку соціуму, бізнесу і функціонування критичних інфраструктур. У контексті військової агресії російської федерації проти України такі ризики набувають особливого значення. Так, протягом періоду, що передував вторгненню Росії в Україну (4 квартал 2021 року), рівень витоку даних в Україні збільшився майже в три рази (кількість зламаних українських акаунтів зростає з 345 тисяч до 923 тисяч). Це стало початком кібервійни між двома країнами [21]. Щодо ризиків порушення приватності, за відсутності відповідної статистики в Україні, слід навести досвід США. Згідно з дослідженням IBM, 83% американських компаній (з кількості обраних для аналізу) в 2022 році неодноразово стикалися з витоком даних, що коштувало їм у середньому 9,44 мільйона доларів США за один витік даних [22].

Крім цього, цифрова трансформація може призвести до соціальної нерівності, оскільки не всі групи населення мають рівний доступ до цифрових технологій та цифрових можливостей

для розвитку власного бізнесу, торгівлі тощо. Це є особливо актуальним для країн, які розвиваються, зокрема України, де значна частина населення не підключена до Інтернету¹, та ін.

Слід звернути увагу, що в Україні практично не приділяється уваги принципу сприяння екологічній та соціальній стійкості при реалізації зовнішньоекономічної політики в контексті цифрової трансформації, як на рівні законодавства, так і на рівні стратегічних та концептуальних документів. Хоча у Концепції розвитку цифрової економіки суспільства України на 2018–2020 р. та проекті закону «Про цифровий Порядок денний України» була здійснена спроба звернути увагу на дану проблему. Зокрема, у документі зауважувалось на необхідності реалізації ефективної політики з метою мінімізації негативних наслідків використання цифрових технологій для сталого розвитку країни [24]. Однак статус даного документа залишився на рівні проекту. Водночас в нормативно-правових актах, які набули статусу юридичної сили і в, яких наголошується на прискоренні процесів цифровізації економіки країни [25], відповідне питання залишилось поза увагою. Зазначені вище аспекти, а також міжнародний досвід посилюють аргументацію щодо важливості сприяння екологічній та соціальній стійкості при реалізації зовнішньоекономічної політики, зокрема шляхом розробки та закріплення на законодавчому рівні стандартів та правил з відповідних питань.

Такі аспекти мають відображатися і в положеннях угод про цифрову торгівлю, які набувають свого поширення у світі, у тому числі і в Україні. Наприклад, Угода про цифрову торгівлю між Україною та Великою Британією [26], а також Угода між Великобританією та Сінгапуром закріплює положення про забезпечення інклюзивності цифрової економіки, що передбачає серед іншого усунення бар'єрів у доступі до можливостей цифрової торгівлі та сприяння захисту трудових прав працівників, які задіяні у такій торгівлі [27]. Між тим угода обходить питання екологічної стійкості та впливу цифрової торгівлі на довкілля. У цьому контексті є доцільним підтримати підхід та звернутись до положень Партнерської угоди з цифрової економіки, яка була укладена між Республікою Чилі, Новою Зеландією та Сінгапуром. Дана Угода є першою угодою, яка охоплює лише

¹ Згідно з даними спеціалізованого агентства ООН з інформаційно-комунікаційних технологій приблизно 37% населення Землі або 2,9 млрд людей до сих пір знаходяться офлайн і ніколи не користувались інтернетом. Приблизно 96% з них проживають у країнах, що розвиваються [23].

цифрові аспекти і є відкритою для всіх членів Світової організації торгівлі [28; 29]. В її преамбулі наголошується на важливості сприяння корпоративній соціальній відповідальності, культурній ідентичності та різноманітності, захисту та збереженню навколишнього середовища, гендерної рівності, правам корінних народів, трудовим правам, інклюзивній торгівлі, сталому розвитку. А отже для України важливим є не просто приєднуватись до сформованих положень угод про цифрову торгівлю/економіку, а й ініціювати удосконалення їх змісту з урахуванням національних пріоритетів. Зокрема, є важливим проводити попередній аналіз їх регуляторного впливу, в тому числі за результатами реалізації [30, 13].

В контексті аналізу принципу сприяння соціальній стійкості хотілось би привернути увагу на передумови, які її забезпечують, зокрема захист прав людини. Існують випадки, коли такі передумови конфліктують між собою. Наприклад, в деяких випадках захист прав людини може вимагати обмежень у сфері торгівлі чи економічних відносин (що є чинниками суспільного доброту), щоб запобігти співпраці з країнами, які порушують права людини. У таких ситуаціях важливо мати збалансований підхід. Саме тому, чітке визначення передумов, які є запорукою соціальної стійкості в рамках реалізації зовнішньоекономічної політики, та забезпечення балансу між ними є важливим завданням для успішної реалізації відповідного принципу в Україні.

Продовжуючи аналіз основних принципів зовнішньоекономічної політики, слід звернути увагу, що в цифрову еру економічні умови можуть швидко змінюватися. І в таких умовах адаптивність та гнучкість набувають особливого значення. Принагідно зазначимо, що такий принцип є ключовим для реалізації зовнішньої політики деяких країн світу (Філіппіни [31], В'єтнам [32] та інші). Іншими словами уряд в рамках реалізації зовнішньоекономічної політики має бути здатним взаємодіяти з різними партнерами, суб'єктами та процесами в умовах цифрової трансформації, реагуючи на зміни та виклики в глобальній торгівлі та економіці. Цей принцип передбачає готовність адаптувати зовнішньоекономічні стратегії та політику до нових умов, використовуючи цифрові технології, щоб підтримувати національні інтереси та досягати спільних цілей. У такому контексті адаптивність та гнучкість означають ефективне використання цифрових інструментів для забезпечення максимальної відповідності національних стратегій поточним

реаліям і збереження відкритості для співпраці та діалогу з ключовими партнерами, дотримання екологічних та соціальних стандартів, підвищення рівня прозорості та участі в міжнародних процесах, а також гнучке реагування на технологічні зміни. Отже такий принцип є важливим для використання потенційних переваг цифрової трансформації.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Проведений аналіз дозволяє дійти висновку про важливість визначення принципів зовнішньоекономічної політики в умовах цифрової трансформації. Підкреслено, що такі мають бути закладені в стратегії відповідної політики, оскільки цим нормативно-правовим актом визначається загальний напрямок дій країни в міжнародному економічному середовищі. Обґрунтовано, що визначення таких принципів в угодах про цифрову торгівлю вдається неефективним підходом, оскільки кожна країна має власні особливості та інтереси, які намагатиметься лобювати в кожному конкретному випадку. За таких обставин існують ризики, що у відносинах України з країнами-партнерами принципи можуть бути відрізнятися від країни до країни. Це порушуватиме єдність та ефективність зовнішньоекономічної політики України.

Враховуючи міжнародний досвід (Швейцарії, Філіппіни, В'єтнам та інших країн) запропоновано наступну класифікацію принципів зовнішньоекономічної політики: загальні (основні) принципи національні інтереси, активне формування мультилатералізму, підтримка відкритої та регульованої торгівлі, надання пріоритету ключовим партнерам, стратегічна диверсифікація, сприяння екологічній та соціальній стійкості, підвищення рівня прозорості та участі, гнучкості та адаптивності, а також узгодженості з внутрішньою політикою. Аргументована доцільність чіткого визначення передумов, які є запорукою забезпечення соціальної стійкості в рамках реалізації зовнішньоекономічної політики, та забезпечення балансу між ними є важливим завданням для успішної реалізації відповідного принципу в Україні.

Крім цього, запропоновано виокремити принцип інтеграції цифрової економіки як спеціальний (ключовий) принцип зовнішньоекономічної політики в умовах цифровізації. Цей принцип враховує важливість технологій та їх вплив на міжнародну торгівлю, іноземне інвестування, економічний розвиток і глобальну конкурентоспроможність. Задля ефективного

реагування на виклики цифровізації виникає потреба в комплексному та узгодженому із ключовим принципом підході. Йдеться про його вплив на парадигму загальних принципів реалізації зовнішньоекономічної політики, зокрема наповнення їх новим цифровим змістом, як це показано у дослідженні.

Стаття робить внесок у розуміння сучасних викликів і можливостей в сфері зовнішньоекономічної політики в умовах цифрової трансформації та надає підстави для розробки ефективних стратегій розвитку країни в глобальному економічному середовищі.

Напрями подальших досліджень можуть включати вивчення конкретних практичних кроків для реалізації виокремлених принципів, аналіз їх впливу на міжнародні відносини та економічний розвиток країни, а також конкретизація їх змісту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Pypenko I.S., Melnyk Y.B. Principles of Digitalisation of the State Economy. *International Journal of Education and Science*. 2021. Vol. 4. № 1. P. 43–50.
2. Різник Н.М. Принципи цифровізації економіки України. *Інновації: аспекти управління, виробництва, сфери обслуговування*: Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України М.Г. Чумаченка. ТНТ імені Івана Пулюя (Тернопіль, 28 березня 2019 р.). С. 70.
3. Ащеулова, О. М., Гарькава, В. Ф., Іваненко, Р. О., & Циганенко, О. В. Аналіз концепцій напрямів цифрової трансформації економіки. *Академічні візії*. 2023. (16). URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7688416>
4. Stroiko, T., Nazarova, L., & Danik, N. Transformation of economic processes on the basis of digitalisation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. 7(1). С. 102–106.
5. Suh J., Lee J.H., Roh J. On the Non-Discrimination Principles in Digital Trade. SSRN. 2022. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4077393
6. G7 Trade Ministers' Digital Trade Principles. URL: <https://www.gov.uk/government/news/g7-trade-ministers-digital-trade-principles>
7. Завгородній А. В. Принципи зовнішньоекономічної діяльності: національні та регіональні виміри. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 1. С. 85–93.
8. Гудіма Т.С. Господарсько-правове забезпечення реалізації грошово-кредитної політики держави на засадах сталого розвитку. Київ. 2020. 336 с.
9. Ecological or ecosystem resilience. Glossary. European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/chm-biodiversity/ecological-or-ecosystem-resilience>
10. Switzerland's Foreign Economic Policy Strategy. URL: <https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/69222.pdf>
11. Mondejar, M. E., Avtar, R., Diaz, H. L. B., Dubey, R. K., Esteban, J., Gómez-Morales, A., Hallam, B., Mbungu, N. T., Okolo, C. C., Prasad, K. A., She, Q., & Garcia-Segura, S. Digitalization to achieve sustainable development goals: Steps towards a Smart Green Planet. *Science of The Total Environment*. 2021. Vol. 794. URL: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.148539>
12. More emissions than meet the eye: Decarbonizing the ICT sector. Allianz SE report. 2023. URL: https://www.allianz.com/en/economic_research/publications/specials_fmo/decarbonizing-information-technologies.html
13. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the regions. COM(2021) 118 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>
14. Towards a green, digital and resilient economy: Our European Growth Model: Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. (COM(2022) 83 final. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/com_2022_83_1_en_act_part1_v5_0.pdf
15. Sustainable Digitalisation. *The European DIGITAL SME Alliance*. URL: <https://www.digitalsme.eu/about-us/>
16. Climate and Environmental Strategy for the ICT Sector. Ministry of Transport and Communication. 2021. URL: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162912/LVM_2021_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y
17. The nexus of green and digital: an opportunity of a challenge? *World Bank Blogs*. URL: <https://blogs.worldbank.org/digital-development/nexus-green-and-digital-opportunity-or-challenge>
18. Greening Digital in Korea: Korea Case Study for Greening the ICT Sector. *World Bank Group Korea Office*. 2022. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/152001645712665901/greening-digital-in-korea-korea-case-study-for-greening-the-ict-sector>
19. Mohamed, A. M. O., Paleologos, E. K., & Howari, F. (Eds.). Pollution assessment for sustainable practices in applied sciences and engineering. Butterworth-Heinemann. 2020. 42 p.
20. Кібербезпека бізнесу в умовах нестабільності. *PwC*. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/2022/cybersecurity-uncertainty-state.html>

21. Ukraine's invasion and data breaches. Data breach monitoring. Surfshark. 2023. URL: <https://surfshark.com/research/chart/war-impact-on-data-breaches>

22. Data breaches cost an average \$9.44m in the US last year. URL: <https://technologymagazine.com/articles/data-breaches-cost-an-average-9-44m-in-the-us-last-year>

23. Facts and Figures 2021: 2.9 billion people still offline. The UN specialized agency for ICTs. URL: <https://www.itu.int/hub/2021/11/facts-and-figures-2021-2-9-billion-people-still-offline/>

24. Проект Закону України «Про цифровий Порядок денний України». URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf>

25. Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Діджиталізація». 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/digitization.pdf>

26. UK/Ukraine: Digital Trade Agreement [CS Ukraine No.2/2023]. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ukukraine-digital-trade-agreement-cs-ukraine-no22023>

27. UK-Singapore Digital Economy Agreement: final agreement explainer. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-singapore-digital-economy-agreement-explainer/uk-singapore-digital-economy-agreement-final-agreement-explainer#open-and-inclusive-digital-markets>

28. Digital economy agreements are the new frontier for trade – here's why. World Economic Forum. 2022. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/08/digital-economy-agreements-trade/>

29. Digital Economy Partnership Agreement. URL: <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/free-trade-agreements/free-trade-agreements-in-force/digital-economy-partnership-agreement-depa/depa-text-and-resources/>

30. Джабраїлов Р.А., Малолітнева В.К., Гудіма Т.С. Перспективи модернізації господарського законодавства України у контексті концепції сталого розвитку. *Економіка та право*. 2018. №2 (50). С. 3–19. URL: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2018.02.003>

31. Rommel Banlao. Marcos Jr fashions a flexible foreign policy for the Philippines. 2023. URL: <https://www.eastasiaforum.org/2023/01/21/marcos-jr-fashions-a-flexible-foreign-policy-for-the-philippines/>

32. Flexibility and adaptability the essence of Việt Nam's foreign policy: int'l experts. July 04, 2023. URL: <https://vietnamnews.vn/politics-laws/1550666/flexibility-and-adaptability-the-essence-of-viet-nam-s-foreign-policy-int-l-experts.html>

REFERENCES:

1. Pypenko I.S., Melnyk Y.B. Principles of Digitalisation of the State Economy. *International Journal of Education and Science*. 2021. Vol. 4. № 1. P. 43–50.

2. Riznyk N.M. Pryntsyпы tsyfrovizatsii ekonomiky Ukrainy. Innovatsii: aspekty upravlinnia, vyrobnytstva, sfery obsluhovuvannia: Materialy VIII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii pamiati pochesnoho profesora TNTU, akademika NAN Ukrainy M.H. Chumachenka. TNT imeni Ivana Puliuia (Ternopil, 28 bereznia 2019 r.). С. 70.

3. Ashcheulova, O. M., Harkava, V. F., Ivanenko, R. O., & Tsyhanenko, O. V. Analiz kontseptsii napriamiv tsyfrovoi transformatsii ekonomiky. *Akademichni vizii*. 2023. (16). URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7688416>

4. Stroiko, T., Nazarova, L., & Danik, N. Transformation of economic processes on the basis of digitalisation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. 7(1). С. 102–106.

5. Suh J., Lee J.H., Roh J. On the Non-Discrimination Principles in Digital Trade. SSRN. 2022. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4077393

6. G7 Trade Ministers' Digital Trade Principles. URL: <https://www.gov.uk/government/news/g7-trade-ministers-digital-trade-principles>

7. Zavorodnii A. V. Pryntsyпы zovnishnoekonomichnoi diialnosti: natsionalni ta rehionalni vymiry. *Ukrainskyy zhurnal prykladnoi ekonomiky*. 2019. Tom 4. № 1. S. 85–93.

8. Hudima T.S. Hospodarsko-pravove zabezpechennia realizatsii hroshovo-kredytnoi polityky derzhavy na zasadakh staloho rozvytku. Kyiv. 2020. 336 s.

9. Ecological or ecosystem resilience. Glossary. European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/chm-biodiversity/ecological-or-ecosystem-resilience>

10. Switzerland's Foreign Economic Policy Strategy. URL: <https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/69222.pdf>

11. Mondejar, M. E., Avtar, R., Diaz, H. L. B., Dubey, R. K., Esteban, J., Gómez-Morales, A., Hallam, B., Mbungu, N. T., Okolo, C. C., Prasad, K. A., She, Q., & Garcia-Segura, S. Digitalization to achieve sustainable development goals: Steps towards a Smart Green Planet. *Science of The Total Environment*. 2021. Vol. 794. URL: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.148539>

12. More emissions than meet the eye: Decarbonizing the ICT sector. Allianz SE report. 2023. URL: https://www.allianz.com/en/economic_research/publications/specials_fmo/decarbonizing-information-technologies.html

13. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Com-

- mittee of the regions. COM(2021) 118 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>
14. Towards a green, digital and resilient economy: Our European Growth Model: Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. (COM(2022) 83 final. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/com_2022_83_1_en_act_part1_v5_0.pdf
15. Sustainable Digitalisation. *The European DIGITAL SME Alliance*. URL: <https://www.digitalsme.eu/about-us/>
16. Climate and Environmental Strategy for the ICT Sector. Ministry of Transport and Communication. 2021. URL: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162912/LVM_2021_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y
17. The nexus of green and digital: an opportunity of a challenge? *World Bank Blogs*. URL: <https://blogs.worldbank.org/digital-development/nexus-green-and-digital-opportunity-or-challenge>
18. Greening Digital in Korea: Korea Case Study for Greening the ICT Sector. *World Bank Group Korea Office*. 2022. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/152001645712665901/greening-digital-in-korea-korea-case-study-for-greening-the-ict-sector>
19. Mohamed, A. M. O., Paleologos, E. K., & Howari, F. (Eds.). *Pollution assessment for sustainable practices in applied sciences and engineering*. Butterworth-Heinemann. 2020. 42 p.
20. Kiberbezpeka biznesu v umovakh nestabilnosti. PwC. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/2022/cybersecurity-uncertainty-state.html>
21. Ukraine's invasion and data breaches. Data breach monitoring. Surfshark. 2023. URL: <https://surfshark.com/research/chart/war-impact-on-data-breaches>
22. Data breaches cost an average \$9.44m in the US last year. URL: <https://technologymagazine.com/articles/data-breaches-cost-an-average-9-44m-in-the-us-last-year>
23. Facts and Figures 2021: 2.9 billion people still offline. The UN specialized agency for ICTs. URL: <https://www.itu.int/hub/2021/11/facts-and-figures-2021-2-9-billion-people-still-offline/>
24. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro tsyfrovyyi Poriadok dennyyi Ukrainy». URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf>
25. Proekt Planu vidnovlennia Ukrainy: materialy robochoi hrupy «Didzhytalizatsiia». 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/digitization.pdf>
26. UK/Ukraine: Digital Trade Agreement [CS Ukraine No.2/2023]. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/ukukraine-digital-trade-agreement-cs-ukraine-no22023>
27. UK-Singapore Digital Economy Agreement: final agreement explainer. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-singapore-digital-economy-agreement-explainer/uk-singapore-digital-economy-agreement-final-agreement-explainer#open-and-inclusive-digital-markets>
28. Digital economy agreements are the new frontier for trade – here's why. World Economic Forum. 2022. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/08/digital-economy-agreements-trade/>
29. Digital Economy Partnership Agreement. URL: <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/free-trade-agreements/free-trade-agreements-in-force/digital-economy-partnership-agreement-depa/depa-text-and-resources/>
30. Dzhabrailov R.A., Malolitneva V.K., Hudima T.S. *Perspektyvy modernizatsii hospodarskoho zakonodavstva Ukrainy u konteksti kontseptsii staloho rozvytku*. *Ekonomika ta pravo*. 2018. №2 (50). S. 3–19. URL: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2018.02.003>
31. Rommel Banlao. Marcos Jr fashions a flexible foreign policy for the Philippines. 2023. URL: <https://www.eastasiaforum.org/2023/01/21/marcos-jr-fashions-a-flexible-foreign-policy-for-the-philippines/>
32. Flexibility and adaptability the essence of Việt Nam's foreign policy: int'l experts. July 04, 2023. URL: <https://vietnamnews.vn/politics-laws/1550666/flexibility-and-adaptability-the-essence-of-viet-nam-s-foreign-policy-int-l-experts.html>

Стаття надійшла до редакції 20.11.2023